

**EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES)
Nr. 692/2011**

2011 m. liepos 6 d.

**dėl Europos turizmo statistikos, kuriuo panaikinama Tarybos
direktyva 95/57/EB**

(Tekstas svarbus EEE)

1 straipsnis

Dalykas

Šiuo reglamentu nustatoma bendra sistemingo Europos turizmo statistikos tobulinimo, rengimo ir sklaidos sistema.

Šiuo tikslu valstybės narės renka, rengia, apdoroja ir teikia suderintą statistiką apie turizmo pasiūlą ir paklausą.

2 straipsnis

Terminų apibrėžtys

1. Šiame reglamente:
 - a) ataskaitinis laikotarpis – laikotarpis, su kuriuo yra susiję duomenys;
 - b) ataskaitiniai metai – vienų kalendorinių metų ataskaitinis laikotarpis;
 - c) NACE 2 red. – bendras statistinis ekonominės veiklos rūšių Sąjungoje klasifikatorius, kaip nustatyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1893/2006 ⁽¹⁾;
 - d) NUTS – bendras teritorinių vienetų klasifikatorius regioninei statistikai Sąjungoje rinkti, kaip nustatyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1059/2003 ⁽²⁾;
 - e) įprastinė aplinka – geografinė vietovė, nebūtinai vientisa, kurioje asmuo atlieka kasdieninę veiklą ir kuri nustatoma remiantis šiais kriterijais: administracinių sienų kirtimu arba atstumu nuo nuolatinės gyvenamosios vietos, kelionės trukme, dažnumu ir kelionės tikslu;
 - f) turizmas – keliautojų veikla vykstant iš jų įprastinės aplinkos į pagrindinę kelionės vietą mažiau kaip vieniems metams bet kuriuo pagrindiniu tikslu (verslas, poilsis arba kita asmeninė priežastis), išskyrus tikslą įsidarbinti lankomoje vietovėje įsisteigusiame ūkio subjekte;
 - g) vietinis turizmas – lankytojų kelionės valstybėje narėje, kuri yra jų gyvenamosios vietos valstybė;

⁽¹⁾ OL L 393, 2006 12 30, p. 1.

⁽²⁾ OL L 154, 2003 6 21, p. 1.

▼B

- h) atvykstamasis turizmas – lankytojų kelionės į valstybę narę, kuri nėra jų gyvenamosios vietos valstybė;
- i) išvykstamasis turizmas – valstybės narės rezidentų kelionės už šios valstybės narės ribų;
- j) nacionalinis turizmas – vietinis ir išvykstamasis turizmas;
- k) vidaus turizmas – vietinis ir atvykstamasis turizmas;
- l) turistų apgyvendinimo įstaiga – vietinis veiklos rūšies vienetas, kaip apibrėžta 1993 m. kovo 15 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 696/93 dėl statistinių vienetų gamybos sistemai stebėti ir analizuoti Bendrijoje⁽¹⁾ priede, teikiantis mokamas trumpalaikio apgyvendinimo paslaugas, nors kaina gali būti iš dalies arba visiškai dengiama subsidijomis, kaip aprašyta NACE 2 red. klasifikatoriaus 55.1 (viešbučių ir panašių laikinų buveinių veikla), 55.2 (poilsiautojų ir kita trumpalaikio apgyvendinimo veikla) ir 55.3 (poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veikla) grupėse;
- m) nenuomojamas būstas – *inter alia*, nemokamai šeimos narių ar draugų suteikiamas būstas ir nuosavas atostogų būstas, įskaitant pakaitinio naudojimo būstą;
- n) vienadienės kelionės – kelionės ne įprastinėje aplinkoje be nakvynės, kai rezidentai išvyksta iš nuolatinės gyvenamosios vietos.

2. Komisijai pagal 11 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus dėl šio straipsnio 1 dalyje pateiktų terminų apibrėžčių pakeitimų, siekiant pritaikyti tas apibrėžtis prie pasikeitusių tarptautinių apibrėžčių.

3 straipsnis

Tiriamieji objektai ir reikalaujamų duomenų požymiai

1. Šiame reglamente duomenys, kuriuos valstybės narės turi perduoti pagal 9 straipsnį, susiję su:
 - a) vidaus turizmu – turistų apgyvendinimo įstaigų pajėgumu ir užimtumu, atsižvelgiant į I priedo 1, 2 ir 3 skirsniuose nurodytus kintamuosius, periodiškumą ir suskirstymą;
 - b) vidaus turizmu – nakvynių nenuomojame būste skaičiumi, atsižvelgiant į I priedo 4 skirsnyje nurodytus kintamuosius, periodiškumą ir suskirstymą;
 - c) nacionaliniu turizmu – turizmo paklausa, susijusia su dalyvavimu turizmo veikloje, turistinių kelionių ir lankytojų požymiais, atsižvelgiant į II priedo 1 ir 2 skirsniuose nustatytus kintamuosius, periodiškumą ir suskirstymą;

⁽¹⁾ OL L 76, 1993 3 30, p. 1.

▼B

d) nacionaliniu turizmu – turizmo paklausa, susijusia su vienadienių kelionių požymiais, atsižvelgiant į kintamuosius, periodiškumą ir suskirstymą, kaip nustatyta II priedo 3 skirsnyje.

2. Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus pagal 11 straipsnį dėl priedų pritaikymo, kai būtina, išskyrus neprivalomą reikalaujamų duomenų pobūdį ir taikymo srities apribojimą, siekiant atsižvelgti į ekonomikos, socialinę arba technikos pažangą. Naudodamasi pagal šią nuostatą suteiktais galiojimais Komisija užtikrina, kad priimtais deleguotaisiais aktais nebūtų sukurta didelės papildomos administracinės naštos valstybėms narėms ir respondentams.

*4 straipsnis***Tyrimo sritis**

Reikalavimai taikomi:

- a) jeigu I priede nenurodyta kitaip, 3 straipsnio 1 dalies a punkto reikalavimai – visoms turistų apgyvendinimo įstaigoms, kaip apibrėžta 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte;
- b) 3 straipsnio 1 dalies b punkto reikalavimai – visoms rezidentų ir nerezidentų turistinėms nakvynėms nuomojame būste;
- c) jeigu II priedo 1 skirsnyje nenurodyta kitaip, 3 straipsnio 1 dalies c punkto reikalavimai dėl duomenų apie dalyvavimą turistinėje veikloje – visiems asmenims, gyvenantiems valstybėje narėje;
- d) jeigu II priedo 2 skirsnyje nenurodyta kitaip, 3 straipsnio 1 dalies c punkto reikalavimai dėl duomenų apie turistinių kelionių ir lankytojų požymius – visoms atskaitiniu laikotarpiu pasibaigusiomis turistinėms kelionėms su bent viena rezidentų nakvyne ne įprastinėje aplinkoje;
- e) jeigu II priedo 3 skirsnyje nenurodyta kitaip, 3 straipsnio 1 dalies d punkto reikalavimai, susiję su vienadienių kelionių rodiklių duomenimis, – visoms vienadienėms kelionėms, kaip apibrėžta 2 straipsnio 1 dalies n punkte.

*5 straipsnis***Bandomieji tyrimai**

1. Komisija parengia programą, skirtą bandomiesiems tyrimams, kuriuos savanoriškai galėtų vykdyti valstybės narės, siekdamos pasirengti suderintų turizmo palydovinių sąskaitų lentelių tobulinimui, rengimui ir sklaidai bei įvertinti naudą, palyginti su šių lentelių parengimo sąnaudomis.

2. Komisija taip pat parengia bandomųjų tyrimų, kuriuos savanoriškai galėtų vykdyti valstybės narės, siekdamos parengti turizmo poveikio aplinkai duomenų rinkimo sistemą, programą.

6 straipsnis

Kokybės kriterijai ir ataskaitos

1. Valstybės narės užtikrina perduotų duomenų kokybę.
2. Šiame reglamente vartojami kokybės kriterijai nustatyti Reglamento (EB) Nr. 223/2009 12 straipsnio 1 dalyje.
3. Valstybės narės kasmet teikia Komisijai (Eurostatui) su ataskaitinių metų ataskaitiniais laikotarpiais susijusių duomenų kokybės ir padarytų metodinių pakeitimų ataskaitą. Ataskaita pateikiama per devynis mėnesius nuo ataskaitinių metų pabaigos.
4. Šiame reglamente aptariamiems duomenims taikant 2 dalyje išvardytus kokybės kriterijus, Komisija apibrėžia kokybės ataskaitų reikalavimus ir struktūrą, priimdama įgyvendinimo aktus. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 12 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamąsios procedūros.

7 straipsnis

Vertinimo ataskaita

Ne vėliau kaip 2016 m. rugpjūčio 12 d. ir po to kas penkerius metus Komisija pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai statistikos, kaupiamos vadovaujantis šiuo reglamentu, ir, visų pirma, jos svarbos ir įmonėms tenkančios naštos vertinimo ataskaitą.

8 straipsnis

Duomenų šaltiniai

Duomenų rinkimo pagrindo atžvilgiu valstybės narės imasi visų, jų nuomone, tinkamų priemonių rezultatų kokybei užtikrinti. Valstybės narės gali rengti reikalingus statistinius duomenis derindamos šiuos įvairius šaltinius:

- a) apklausas, kai respondentų prašoma laiku pateikti tikslius ir išsamius duomenis;
- b) kitus tinkamus šaltinius, taip pat administracinių šaltinių duomenis, jei jie yra tinkami duomenų pateikimo laiku ir reikalingumo atžvilgiu;
- c) atitinkamas statistikos vertinimo procedūras.

9 straipsnis

Duomenų perdavimas

1. Valstybės narės perduoda Komisijai (Eurostatui) duomenis, įskaitant konfidencialius duomenis, pagal Reglamento (EB) Nr. 223/2009 21 straipsnį.

▼ B

2. Valstybės narės teikia I priede ir II priedo 1 ir 3 skirsniuose nurodytus duomenis suvestinėse lentelėse pagal Komisijos (Eurostato) nustatytą keitimosi duomenimis standartą. Duomenys perduodami arba įkeliami elektroniniu būdu į vienintelę Komisijos (Eurostato) duomenų prieigą. Praktinę duomenų perdavimo procedūrą patvirtina Komisija priimdama įgyvendinimo aktus. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 12 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamąsios procedūros.

3. Valstybės narės teikia II priedo 2 skirsnyje išvardytus duomenis mikroduomenų rinkmenomis (jos turi būti nuodugnai patikrintos ir pataisytos) su įrašytomis praleistomis reikšmėmis, prireikus, kiekvieną apskaitytą kelionę perduodamame duomenų rinkinyje įrašydamos atskirai, vadovaudamosi Komisijos (Eurostato) nustatytu keitimosi duomenimis standartu. Duomenys perduodami arba įkeliami elektroniniu būdu į bendrą Komisijos (Eurostato) duomenų prieigą. Praktinę duomenų perdavimo procedūrą patvirtina Komisija priimdama įgyvendinimo aktus. Tie įgyvendinimo aktai priimami laikantis 12 straipsnio 2 dalyje nurodytos patariamąsios procedūros.

▼ M2

4. Valstybės narės perduoda:

- a) I priedo 1 ir 2 skirsniuose išvardytus patvirtintus metinius duomenis per šešis mėnesius nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos, jeigu I priede nenurodyta kitaip;
- b) I priedo 2 skirsnyje išvardytus patvirtintus mėnesinius duomenis per aštuonias savaites nuo 2020 ir 2021 ataskaitinių metų ataskaitinių laikotarpių pabaigos ir per šešias savaites nuo 2022 ataskaitinių metų ataskaitinio laikotarpio pabaigos;
- c) I priedo 4 skirsnyje išvardytus patvirtintus duomenis per devynis mėnesius nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos, jei susijusi valstybė nusprendžia juos perduoti;
- d) II priede išvardytus patvirtintus duomenis per šešis mėnesius nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos.

▼ B

5. Siekiant atsižvelgti į ekonomikos, socialinę arba technikos pažangą, kai būtina, Komisijai pagal 11 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus dėl šio straipsnio 4 dalyje nustatytų duomenų perdavimo terminų pakeitimų. Patvirtinant bet kokius tokius pakeitimus atsižvelgiama į valstybėse narėse jau taikomą duomenų rinkimo metodiką.

6. Jei nenurodyta kitaip, visų duomenų, kuriuos prašoma pateikti pagal šį reglamentą, pirmas ataskaitinis laikotarpis prasideda 2012 m. sausio 1 d.

*10 straipsnis***Metodinis vadovas**

Komisija (Eurostatas), glaudžiai bendradarbiaudama (-as) su valstybėmis narėmis, rengia ir reguliariai atnaujina metodinį vadovą, kuriame turi būti pateikiamos gairės dėl pagal šį reglamentą pateiktos statistikos, įskaitant reikalaujamų duomenų rodikliams taikytinas apibrėžtis ir bendruosius standartus duomenų kokybei užtikrinti.

11 straipsnis

Naudojimasis įgaliojimais

1. Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus laikantis šiame straipsnyje nustatytų sąlygų.
2. 2 straipsnio 2 dalyje, 3 straipsnio 2 dalyje ir 9 straipsnio 5 dalyje nurodyti įgaliojimai Komisijai suteikiami penkerių metų laikotarpiui nuo 2011 m. rugpjūčio 11 d. Komisija parengia ataskaitą dėl įgaliojimų suteikimo likus ne mažiau kaip devyniems mėnesiams iki penkerių metų laikotarpio pabaigos. Įgaliojimų suteikimas automatiškai pratęsiamas tokios pačios trukmės laikotarpiais, išskyrus atvejus, kai Europos Parlamentas arba Taryba pareiškia prieštaravimų dėl tokio pratęsimo likus ne mažiau kaip trims mėnesiams iki kiekvieno tokio laikotarpio pabaigos.
3. Europos Parlamentas arba Taryba gali bet kuriuo metu atšaukti 2 straipsnio 2 dalyje, 3 straipsnio 2 dalyje ir 9 straipsnio 5 dalyje nurodytų įgaliojimų suteikimą. Sprendimu dėl atšaukimo nutraukiamas tame sprendime nurodytų įgaliojimų suteikimas. Jis įsigalioja kitą dieną po sprendimo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* arba vėlesnę jame nurodytą dieną. Jis nedaro poveikio jau galiojančių deleguotųjų aktų teisėtumui.
4. Kai tik Komisija priima deleguotąjį aktą, apie tai ji tuo pačiu metu praneša Europos Parlamentui ir Tarybai.
5. Pagal 2 straipsnio 2 dalį, 3 straipsnio 2 dalį ir 9 straipsnio 5 dalį priimtas deleguotasis aktas įsigalioja tik tuomet, jeigu per du mėnesius nuo pranešimo apie jį Europos Parlamentui ir Tarybai dienos nei Europos Parlamentas, nei Taryba nepareiškė prieštaravimų, arba jeigu iki to laikotarpio pabaigos tiek Europos Parlamentas, tiek Taryba pranešė Komisijai, kad jie nepareikš prieštaravimų. Europos Parlamento arba Tarybos iniciatyva tas laikotarpis pratęsiamas dviem mėnesiams.

12 straipsnis

Komitetas

1. Komisijai padeda pagal Reglamentą (EB) Nr. 223/2009 įsteigtas Europos statistikos sistemos komitetas. Tas komitetas yra Reglamente (ES) Nr. 182/2011 apibrėžtas komitetas.
2. Jei daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 5 straipsnis.

13 straipsnis

Panaikinimas

Direktyva 95/57/EB yra panaikinama.

Valstybės narės pateikia rezultatus pagal Direktyvą 95/57/EB už visus 2011 ataskaitinius laikotarpius.

14 straipsnis

Įsigaliojimas

Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

I PRIEDAS

VIDAUS TURIZMAS

1 skirsnis

TURISTŲ APGYVENDINIMO ĮSTAIGŲ PAJĖGUMAS

A. Perduodami kintamieji ir suskirstymas

1. Dėl metinių duomenų perduodami regioniniu NUTS 2 lygiu ir nacionaliniu lygiu

Apgyvandinimo įstaigos tipas	Kintamieji rodikliai	Skirstymas
NACE 55.1	Įstaigų skaičius Vietų skaičius Numerių (kambarių) skaičius	Vietovės tipai a) ir b)
NACE 55.2	Įstaigų skaičius Numerių (kambarių) skaičius	Vietovės tipai a) ir b)
NACE 55.3	Įstaigų skaičius Vietų skaičius	Vietovės tipai a) ir b)

2. [neprivaloma] Dėl metinių duomenų perduodami nacionaliniu lygiu

Apgyvandinimo įstaigos tipas	Kintamieji rodikliai	Skirstymas
NACE 55.1	Įstaigų skaičius Vietų skaičius Numerių (kambarių) skaičius	Dydžio kategorija

3. Dėl trejų metų duomenų perduodami nacionaliniu lygiu

Apgyvandinimo įstaigos tipas	Kintamieji rodikliai	Skirstymas
NACE 55.1	Įstaigų, turinčių vieną ar daugiau numerių (kambarių), kuriais gali naudotis riboto judumo asmenys, įskaitant neįgalųjų vežimėlių naudotojus, skaičius	

B. Tyrimo srities ribojimas

- „Viešbučių ir panašaus tipo apgyvendinimo įstaigų“ ir „atostogų ir kitų trumpalaikio apgyvendinimo įstaigų“ tyrimo sritis apima bent visas turistų apgyvendinimo įstaigas, kuriose yra ne mažiau kaip dešimt vietų.
- „Poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių“ tyrimo sritis apima bent visas turistų apgyvendinimo įstaigas, turinčias ne mažiau kaip dešimt stovėjimo vietų.
- Valstybės narės, kurioms tenka mažiau kaip 1 % visų Europos Sąjungos turistų apgyvendinimo įstaigose suteiktų nakvynių per metus, gali dar labiau susiaurinti tyrimo sritį, kad būtų įtrauktos bent turistų apgyvendinimo įstaigos, kuriose yra ne mažiau kaip 20 vietų (20 arba daugiau stovėjimo vietų).

C. Periodiškumas

Kas trejus metus teikiamų kintamųjų, nurodytų A dalies 3 punkte, pirmi ataskaitiniai metai – 2015 m.

▼B

2 skirsnis

TURISTŲ APGYVENDINIMO ĮSTAIGŲ UŽIMTUMAS (VIETINIS IR ATVYKSTAMASIS TURIZMAS)

A. Dėl metinių duomenų perduodami kintamieji ir suskirstymas

1. Regioniniu NUTS 2 lygiu ir nacionaliniu lygiu

▼M2

Apgyvandinimo įstaigos tipas	Kintamieji rodikliai	Skirstymas
Iš viso (visi turistų apgyvandinimo įstaigų tipai)	Turistų apgyvandinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius Turistų apgyvandinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Vietovės tipai a) ir b) NUTS 3 lygio regionai Ataskaitinių metų mėnesiai [neprivailoma, jei NUTS 2 lygis apima visą valstybę narę]

▼B

NACE 55.1	Turistų apgyvandinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius Turistų apgyvandinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	
	Į turistų apgyvandinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius Į turistų apgyvandinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	
	Realusis vietų užimtumas Realusis numerių (kambarių) užimtumas	
	NACE 55.2	Turistų apgyvandinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius Turistų apgyvandinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius
NACE 55.3	Į turistų apgyvandinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius Į turistų apgyvandinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	
	Turistų apgyvandinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius Turistų apgyvandinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	
	Į turistų apgyvandinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius Į turistų apgyvandinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	

▼ **B**

2. Nacionaliniu lygiu

Apgyvandinimo įstaigos tipas	Kintamieji rodikliai	Skirstymas
▼ M2 Iš viso (visi turistų apgyvendinimo įstaigų tipai)	Turistų apgyvendinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Vietovės tipas a) kartu su vietovės tipu b)
	Turistų apgyvendinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Miestai
▼ B NACE 55.1	Turistų apgyvendinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Vietovės tipai a) ir b)
	Turistų apgyvendinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos. [neprivaloma] Dydžio kategorija
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos.
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos.
	Realusis vietų užimtumas Realusis numerių (kambarių) užimtumas	[neprivaloma] Dydžio kategorija
NACE 55.2	Turistų apgyvendinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Vietovės tipai a) ir b)
	Turistų apgyvendinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos.
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos.
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos.
NACE 55.3	Turistų apgyvendinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Vietovės tipai a) ir b)
	Turistų apgyvendinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos.
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos.
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	Šalis ar geografinė vietovė, kurioje svečias gyvena nuolatos.

B. Dėl mėnesio duomenų nacionaliniu lygiu perduodami kintamieji ir suskirstymas

Apgyvandinimo įstaigos tipas	Kintamieji rodikliai	Skirstymas
NACE 55.1	Turistų apgyvendinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius Turistų apgyvendinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	

▼B

Apgyvandinimo įstaigos tipas	Kintamieji rodikliai	Skirstymas
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	
	Realusis vietų užimtumas Realusis numerių (kambarių) užimtumas	
NACE 55.2	Turistų apgyvendinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius Turistų apgyvendinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	
NACE 55.3	Turistų apgyvendinimo įstaigose rezidentams suteiktų nakvynių skaičius Turistų apgyvendinimo įstaigose nerezidentams suteiktų nakvynių skaičius	
	Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių rezidentų skaičius Į turistų apgyvendinimo įstaigas atvykusių nerezidentų skaičius	

C. Tyrimo srities ribojimas

1. „Viešbučių ir panašaus tipo apgyvendinimo įstaigų“ ir „atostogų ir kitų trumpalaikio apgyvendinimo įstaigų“ tyrimo sritis apima bent visas turistų apgyvendinimo įstaigas, kuriose yra ne mažiau kaip dešimt vietų.
2. „Poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veiklos“ tyrimo sritis apima bent visas turistų apgyvendinimo įstaigas, turinčias ne mažiau kaip dešimt stovėjimo vietų.
3. Valstybės narės, kurioms tenka mažiau kaip 1 % visų Europos Sąjungos turistų apgyvendinimo įstaigose suteiktų nakvynių per metus, gali dar labiau susiaurinti tyrimo sritį, kad būtų įtrauktos bent turistų apgyvendinimo įstaigos, kuriose yra ne mažiau kaip 20 vietų (ne mažiau kaip 20 stovėjimo vietų).
4. Jeigu tyrimo sritis ribojama, kaip apibrėžta 1, 2 ar 3 dalyse, kasmet teikiamas bendras turistų apgyvendinimo įstaigose, kurios nepatenka į tyrimo sritį, ataskaitiniu laikotarpiu rezidentams ir nerezidentams suteiktų nakvynių įvertis.
5. Pirmųjų ataskaitinių metų, kurių duomenis reikalaujama teikti pagal šį reglamentą, įvertis, kaip nurodyta 4 dalyje, pateikiamas per 12 mėnesių nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos.
6. Valstybės narės gali dar labiau susiaurinti tyrimo sritį realiajam numerių (kambarių) užimtumui viešbučiuose ir panašiose apgyvendinimo įstaigose, kad būtų įtrauktos bent turistų apgyvendinimo įstaigos, kuriuose yra ne mažiau kaip 25 numeriai (kambariai).

▼ M2▼ B

3 skirsnis

1 IR 2 SKIRSNIUOSE TAIKYTINI KLASIFIKATORIAI

A. Apgyvandinimo įstaigos tipas

Apgyvandinimo įstaigos tipui apibūdinti vartotinos šios trys kategorijos, susijusios su NACE klasifikatoriaus 55.1, 55.2 ir 55.3 grupėmis:

- viešbučiai ir panašaus tipo apgyvandinimo įstaigos,
- atostogų ir kitos laikino apgyvandinimo įstaigos,
- poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veikla.

B. Vietovės tipas a)

Vietovės tipui a) apibūdinti vartotinos šios trys kategorijos, susijusios su savivaldybės (arba lygiaverčio vietos administracinio vieneto), kurioje yra turistų apgyvandinimo įstaigų, urbanizacijos lygiu:

- tankiai apgyvendinta vietovė,
- vidutiniškai apgyvendinta vietovė,
- retai apgyvendinta vietovė.

C. Vietovės tipas b)

Vietovės tipui b) apibūdinti vartotinos šios dvi kategorijos, susijusios su prie jūros esančia savivaldybės (arba lygiaverčio vietos administracinio vieneto), kurioje yra turistų apgyvandinimo įstaigų, vietoje:

- pajūrio pakrantės vietovės,
- žemyninės vietovės.

D. Dydžio kategorija

Dydžio kategorijai apibūdinti vartotinos šios dvi kategorijos, susijusios su numerių (kambarių) turistų apgyvandinimo įstaigose skaičiumi:

- mažos įstaigos (mažiau kaip 25 numeriai (kambariai)),
- vidutinės įstaigos (nuo 25 iki 99 numerių (kambarių)),
- didelės įstaigos (ne mažiau kaip 100 numerių (kambarių)); informacija teikiama atskirai neprivaloma tvarka: „nuo 100 iki 249 numerių (kambarių)*“ ir „250 ir daugiau numerių (kambarių)*“.

E. Šalys ir geografinės vietovės

Lankytojų, kurie laikinai apgyvendinami turistų apgyvandinimo įstaigose, nuolatinės gyvenamosios vietos šaliai ar geografinėi vietai apibūdinti vartotinos kategorijos:

- Europos Sąjunga (Sąjunga); atskirai turi būti pateikiami kiekvienos valstybės narės duomenys,
- Europos laisvosios prekybos asociacija (ELPA); atskirai turi būti pateikiami Islandijos, Norvegijos, Šveicarijos, įskaitant Lichtenšteiną, duomenys,

▼ M3

- kitos Europos šalys (išskyrus ES ar ELPA; neįskaitant Jungtinės Karalystės, Rusijos, Turkijos, Ukrainos),
- Jungtinė Karalystė,

▼ B

- Rusija,
- Turkija,
- Ukraina,

▼B

- Afrika; atskirai turi būti pateikiami Pietų Afrikos duomenys,
- Šiaurės Amerika; atskirai turi būti pateikiami Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados duomenys,
- Pietų ir Centrinė Amerika; atskirai turi būti pateikiami Brazilijos duomenys,
- Azija; atskirai turi būti pateikiami Kinijos Liaudies Respublikos, Japonijos, Korėjos Respublikos duomenys,
- Australija, Okeanija ir kitos teritorijos; atskirai turi būti pateikiami Australijos duomenys.

▼M2

F. Miestai

Miestai, kurių duomenys perduodami, atitinka Reglamento (EB) Nr. 1059/2003 4b straipsnio 3 dalies nuostatas ir yra bent:

- miestai, kurie kartu apima 90 % metinių turistų apgyvendinimo įstaigose suteiktų nakvynių šalies miestuose;
- sostinė;
- visi miestai, kuriuose ne mažiau kaip 200 000 gyventojų.

Šiuo tikslu miestai yra vietos administraciniai vienetai (LAU), kuriuose bent 50 % gyventojų gyvena miestų centruose; miesto centras yra ištisinių 1 km² ploto tinklelio gardelių, kurių tankumas yra bent 1 500 gyventojų/km², klasteris, kuriame iš viso gyvena bent 50 000 gyventojų. Komisija (Eurostatas) kartu su valstybėmis narėmis reguliariai atnaujina miestų sąrašą. Valstybės narės perduoda duomenis pagal naujausią, ataskaitinių metų gruodžio 31 d. turimą miestų sąrašą.

▼B**4 skirsnis****VIDAUS TURIZMAS, APSISTOJANT NENUOMOJAMAME BŪSTE**

A. Dėl metinių duomenų perduodami kintamieji

[neprivaloma] Ataskaitiniu laikotarpiu nenuomojame būste suteiktų turistinių nakvynių skaičius.

B. Suskirstymas

[neprivaloma] Jei lankytojai yra Sąjungos rezidentai, A dalyje išvardyti kintamieji skirstomi pagal jų nuolatinės gyvenamosios vietos šalis, o jeigu jie nėra Sąjungos rezidentai – priskiriami papildomai kategorijai.

II PRIEDAS

NACIONALINIS TURIZMAS

1 skirsnis

DALYVAVIMAS TURISTINĖJE VEIKLOJE DĖL ASMENINIŲ PRIEŽASČIŲ

A. Dėl metinių duomenų perduodami kintamieji ir suskirstymas

Kintamieji rodikliai	Suskirstymas pagal trukmę ir pagal turistinių kelionių dėl asmeninių priežasčių šalį	Socialinis demografinis suskirstymas
<p>1. Ataskaitiniais metais kelionėje dėl asmeninių priežasčių dalyvavusių 15 m. ir vyresnių rezidentų skaičius</p> <p>2. Ataskaitiniais metais kelionėje dėl asmeninių priežasčių nedalyvavusių 15 m. ir vyresnių rezidentų skaičius</p>	<p>a) bet kokioje kelionėje (t. y. dalyvavusių bent 1 kelionėje su bent 1 nakvyne);</p> <p>b) vietinėje kelionėje (t. y. dalyvavusių bent vienoje vietinėje kelionėje su bent 1 nakvyne, tačiau nedalyvavusių išvykstamojoje kelionėje);</p> <p>c) tik išvykstamojoje kelionėje (t. y. dalyvavusių bent vienoje išvykstamojoje kelionėje su bent 1 nakvyne, tačiau nedalyvavusių vietinėje kelionėje);</p> <p>d) vietinėse ir išvykstamosiose kelionėse (t. y. dalyvavusių bent 1 vietinėje kelionėje su bent viena nakvyne ir bent 1 išvykstamojoje kelionėje su bent 1 nakvyne);</p> <p>e) trumpoje kelionėje (t. y. dalyvavusių bent vienoje kelionėje su bent 1–3 nakvynėmis)</p> <p>f) ilgoje kelionėje (t. y. dalyvavusių bent vienoje kelionėje su bent 4 ar daugiau nakvynių);</p> <p>g) ilgoje, tačiau tik vietinėje kelionėje (t. y. dalyvavusių bent 1 vietinėje kelionėje su bent 4 ar daugiau nakvynių, tačiau nedalyvavusių išvykstamojoje kelionėje su 4 ar daugiau nakvynių);</p> <p>h) ilgoje, tačiau tik išvykstamojoje kelionėje (t. y. dalyvavusių bent 1 išvykstamojoje kelionėje su bent 4 ar daugiau nakvynių, tačiau nedalyvavusių vietinėje kelionėje su 4 ar daugiau nakvynių);</p> <p>i) ilgoje, vietinėje ir išvykstamojoje kelionėje (t. y. dalyvavusių bent 1 vietinėje kelionėje su bent 4 ar daugiau nakvynių ir bent vienoje išvykstamojoje kelionėje su 4 ar daugiau nakvynių).</p>	<p>1. Lytis</p> <p>2. Amžiaus grupė</p> <p>► M1 3. [neprivaloma] Išsilavinimas ◀</p> <p>4. [neprivaloma] Užimtumas</p> <p>5. [neprivaloma] Namų ūkio pajamos</p>

Suskirstymas pagal turistinių kelionių dėl asmeninių priežasčių trukmę ir tikslą derinamas su socialiniu demografiniu suskirstymu.

B. Dėl trejų metų duomenų perduodami kintamieji ir suskirstymas

Kintamieji rodikliai	Suskirstymas pagal pagrindines nedalyvavimo turistinėje veikloje dėl asmeninių priežasčių ataskaitiniais metais priežastis (suteikiant respondentams galimybę pasirinkti daugiau kaip vieną atsakymą)	Socialinis demografinis suskirstymas
1. Ataskaitiniais metais turistinėje veikloje nedalyvavusių dėl asmeninių priežasčių 15 m. ir vyresnių rezidentų (t. y.	a) finansinės priežastys (lėšų atostogų kelionėms trūkumas, nėra galimybių atostogauti);	1. Lytis 2. Amžiaus grupė

▼ **B**

Kintamieji rodikliai	Suskirstymas pagal pagrindines nedalyvavimo turistinėje veikloje dėl asmeninių priežasčių ataskaitiniais metais priežastis (suteikiant respondentams galimybę pasirinkti daugiau kaip vieną atsakymą)	Socialinis demografinis suskirstymas
ataskaitiniais metais nedalyvavusių nė 1 kelionėje dėl asmeninių priežasčių su bent su 1 nakvyne)	b) laisvalaikio trūkumas dėl šeimyninių pareigų; c) laisvalaikio trūkumas dėl darbo arba mokslų; d) sveikatos problemos arba ribotas judumas e) linkę pasilikti namie, nėra motyvacijos keliauti; f) saugumas; g) kitos priežastys.	► M1 3. [neprivaloma] Išsilavinimas ◀ 4. [neprivaloma] Užimtumas 5. [neprivaloma] Namų ūkio pajamos

Suskirstymas pagal pagrindines nedalyvavimo turizmo veikloje dėl asmeninių priežasčių ataskaitiniais metais priežastis derinamas su socialiniu demografiniu suskirstymu.

Kas treji metai teikiamų kintamųjų pirmi ataskaitiniai metai – 2013 m.

C. Socialinio demografinio suskirstymo klasifikavimas

1. *Lytis*: vyrai, moterys.
2. *Amžiaus grupė*: jaunesni kaip 15 metų [neprivaloma], 15–24, 25–34, 35–44, 45–54, 55–64, vyresni kaip 65 metai, pateikiant tarpinius skaičius pagal 25–44 metų ir 45–64 metų amžiaus grupes.
3. ► **M1** *Išsilavinimas*: ne aukštesnis kaip pagrindinis, vidurinis ir pavidurinis (netretinis), tretinis. ◀
4. *Užimtumas*: dirbantis asmuo (darbuotojas arba savarankiškai dirbantis asmuo), bedarbis, studentas (arba mokinys), kiti nedirbantys asmenys.
5. *Namų ūkio pajamos*: kvartiliais.

2 skirsnis

TURISTINĖS KELIONĖS IR KELIONĖSE DALYVAUJANTYS LANKYTOJAI

A. Perduodami kintamieji

	Kintamieji rodikliai	Perduodamos kategorijos	Periodiškumas
1.	Išvykimo mėnuo		Kasmet
2.	Kelionės trukmė pagal nakvynių skaičių		Kasmet
3.	[tik dėl išvykstamųjų kelionių] Kelionės trukmė: gyvenamosios vietos šalies teritorijoje suteiktų nakvynių skaičius		Kas trejus metus
4.	Pagrindinė kelionės šalis	pagal metodiniame vadove, parengtame vadovaujantis šio reglamento 10 straipsniu, pateiktą šalių sąrašą	Kasmet

▼ **B**

	Kintamieji rodikliai	Perduodamos kategorijos	Periodiškumas
5.	Pagrindinis kelionės tikslas	a) asmeninės priėžastys (laisvalaikis, poilsis ir atostogos); b) asmeninės priėžastys (giminių ir draugų lankymas); c) asmeninės priėžastys (kita, pvz., piligrimystė, gydymas); d) profesinės ir (arba) verslo priėžastys.	Kasmet
6.	[Tik kelionėms dėl asmeninių priėžasčių] Kelionės vietos tipas (galima pasirinkti kelis atsakymus):	a) miestas; b) pajūris; c) kaimas (taip pat paežerė, paupys, kt.); d) kruizinis laivas; e) kalnai (aukštikalnės, kalvos, kt.); f) kita.	Kas trejus metus
7.	[Tik kelionėms dėl asmeninių priėžasčių] Vaikų dalyvavimas kelionėje	a) taip b) ne	Kas trejus metus

▼ **M2**

8.	Pagrindinė transporto priemonė	a) Oro transportas (reguliuojamų ar užsakomųjų skrydžių ar kitos oro transporto paslaugos) b) Vandens kelių transportas (keleiviniai laivai ir keltai, kruiziniai laivai, pramoginiai laivai, nuomojami laivai ir kt.) c) Geležinkelių transportas d) Autobusai, tarp miestiniai autobusai (maršrutiniai/reguliarūs ar nemarkrutiniai/nereguliarūs reisai) d1) [Nepivaloma] Autobusai arba tarp miestiniai autobusai (maršrutiniai/reguliarūs reisai) d2) [Nepivaloma] Autobusai arba tarp miestiniai autobusai (nemarkrutiniai/nereguliarūs reisai) e) Privati motorinė transporto priemonė (nuosava arba išnuomota, įskaitant draugų ir (arba) artimųjų automobilį) f) Išnuomota motorinė transporto priemonė (įskaitant pakeleivių vežimo arba važiavimo vienu automobiliu platformas) g) Kita (pvz., dviratis)	Kasmet
9.	Pagrindinis būstas	a) Nuomojamas būstas (viešbučiai ir panašios apgyvendinimo įstaigos) b) Nuomojamas būstas (stovyklavietės, poilsinių transporto priemonių ar priekabų aikštelės (negyvenamosios paskirties)) c) Nuomojamas būstas (pvz., namas, vila, butas; būste nuomojamas (-i) kambarys (-iai)) d) (ES) Nr. 692/2011 Nuomojamas būstas (kitas nuomojamas būstas, pvz., jaunimo nakvynės namai, prieplaukos, sveikatinimo įstaigos) e) Nenuomojamas būstas (nuosavas atostogų būstas) f) Nenuomojamas būstas (giminių ar draugų nemokamai suteiktas būstas) g) Nenuomojamas būstas (kitas nenuomojamas būstas)	Kasmet

▼ M2

	Kintamieji rodikliai	Perduodamos kategorijos	Periodiškumas
10.	Kelionės užsakymas: pagrindinio būsto užsakymas internetu	a) Taip b) Ne	Kas trejus metus
11.	Kelionės užsakymas: pagrindinio būsto užsakymo būdas	a) Tiesiogiai bendraujant su apgyvendinimo paslaugų teikėju b) Per kelionių agentūrą, kelionių operatorių, portalą arba trumpalaikės nuosavybės ar nuomos atostogoms agentūrą, apimančią kelis apgyvendinimo paslaugų teikėjus c) Užsakyti nereikėjo	Kas trejus metus
11a.	[Tik dėl kelionių su apgyvendinimo paslaugomis, užsakytomis internetu per kelionių agentūrą, kelionių operatorių, portalą arba trumpalaikės nuosavybės ar nuomos atostogoms agentūrą; tik dėl kelionių, kurių pagrindinis būstas yra „nuomojamas būstas (pvz., namas, vila, butas; būste nuomojamas (-i) kambarys (-iai)“] (ES) Nr. 692/2011 Pagrindinio būsto užsakymas naudojantis interneto svetaine arba mobiliąja programėle, pvz., „Airbnb“, „Booking.com“, „Expedia“, „Homeway“	a) Taip b) Ne	Kas trejus metus
12.	Kelionės užsakymas: pagrindinės transporto priemonės užsakymas internetu	a) Taip b) Ne	Kas trejus metus
13.	Kelionės užsakymas: pagrindinės transporto priemonės užsakymo būdas	a) Tiesiogiai bendraujant su transporto paslaugų teikėju b) Per kelionių agentūrą, kelionių organizatorių, portalą c) Užsakyti nereikėjo	Kas trejus metus
13a.	[Neprivaloma] [Tik dėl kelionių su internetu per kelionių agentūrą, kelionių operatorių ar portalą užsakytu transportu] Pagrindinės transporto priemonės užsakymas naudojantis interneto svetaine arba mobiliąja programėle, pvz., „BlaBlaCar“	a) Taip b) Ne	Kas trejus metus
14.	Kelionės užsakymas: kelionės paketas	a) Taip b) Ne	Kas trejus metus
15.	Kelionės užsakymas: paketo užsakymas internetu	a) Taip b) Ne	Kas trejus metus
15a.	Individualiai keliaujančio turistų išlaidos keliaujant įsigijus kelionės paketą		Kasmet

▼**B**

	Kintamieji rodikliai	Perduodamos kategorijos	Periodiškumas
16.	Individualiai keliaujančio turisto transporto išlaidos kelionės metu		Kasmet
17.	Individualiai keliaujančio turisto nakvynės išlaidos kelionės metu		Kasmet
18.	[neprivaloma] Individualiai keliaujančio turisto išlaidos maistui ir gėrimams kavinėse ir restoranuose kelionės metu		Kasmet
19.	Kitos individualiai keliaujančio turisto išlaidos kelionės metu, apie kurias turi būti pranešama atskirai (19a); ilgalaikio naudojimo prekės ir didelės vertės prekės;		Kasmet
20.	Lankytojo požymiai: lytis – naudojamos šios kategorijos:	a) vyras b) moteris	Kasmet
21.	Lankytojo požymiai: amžius (suejusių metų skaičius).		Kasmet
22.	Lankytojo požymiai: gyvenamosios vietos šalis.		Kasmet
23.	► MI [neprivaloma] Lankytojo požymiai: išsilavinimas ◀	► MI a) ne aukštesnis kaip pagrindinis; b) vidurinis ir pavidurinis (netretinis); c) tretinis. ◀	Kasmet
24.	[neprivaloma] Lankytojo požymiai: užimtumas	a) dirbantis asmuo (darbuotojas arba savarankiškai dirbantis asmuo); b) bedarbis; c) studentas arba moksleivis; d) kiti nedirbantys asmenys.	Kasmet
25.	[neprivaloma] Lankytojo požymiai: Namų ūkio pajamos kvartiliais		Kasmet

B. Tyrimo srities ribojimas

Tyrimo sritis – visos ataskaitiniu laikotarpiu pasibaigusios turistinės kelionės su bent viena rezidentu, 15 metų amžiaus ir vyresnių, nakvyne ne įprastinėje aplinkoje. Duomenys apie jaunesnius nei 15 metų asmenis gali būti perduodami atskirai neprivaloma tvarka.

C. Periodiškumas

1. Kas trejus metus teikiamų kintamųjų ir A dalies 3, 6 ir 7 punktuose nurodytų kategorijų pirmi ataskaitiniai metai – 2013 m.
2. Kas trejus metus teikiamų kintamųjų ir A dalies 10–15 punktuose nurodytų kategorijų pirmi ataskaitiniai metai – 2014 m.

3 skirsnis

VIENADIENĖS KELIONĖS

A. Dėl metų duomenų perduodami kintamieji ir suskirstymas (vienadienės kelionės į kitą šalį)

Kintamieji rodikliai	[neprivaloma] Suskirstymas	[neprivaloma] Socialinis demografinis suskirstymas
1. Vienadienių kelionių į kitą šalį dėl asmeninių priežasčių skaičius	a) pagal paskirties šalį	1. Lytis
2. Vienadienių kelionių į kitą šalį dėl profesinių priežasčių skaičius		2. Amžiaus grupė
		► M1 3. Išsilavinimas ◀
3. Išlaidos vienadienių kelionių į kitą šalį dėl asmeninių priežasčių metu	a) pagal paskirties šalį	4. Užimtumas
4. Išlaidos vienadienių kelionių į kitą šalį dėl profesinių priežasčių metu	b) pagal išlaidų kategoriją: transportas, pirkiniai, restoranai ir (arba) kavinės ir kt.	5. Namų ūkio pajamos

B. Dėl trejų metų duomenų perduodami kintamieji ir suskirstymas (vienadienės kelionės toje pačioje šalyje)

Kintamieji rodikliai	[neprivaloma] Skirstymas	[neprivaloma] Socialinis demografinis suskirstymas
1. Vienadienių kelionių skaičius toje pačioje šalyje dėl asmeninių priežasčių		1. Lytis
2. Vienadienių kelionių skaičius toje pačioje šalyje dėl profesinių priežasčių		2. Amžiaus grupė
		► M1 3. Išsilavinimas ◀
3. Išlaidos vienadienių kelionių toje pačioje šalyje dėl asmeninių priežasčių metu	a) pagal išlaidų kategoriją: transportas, pirkiniai, restoranai ir (arba) kavinės ir kt.	4. Užimtumas
4. Išlaidos vienadienių kelionių toje pačioje šalyje dėl profesinių priežasčių metu		5. Namų ūkio pajamos

C. Socialinio demografinio suskirstymo klasifikavimas

Socialiniam demografiniam suskirstymui taikomas šio priedo 1 skirsnio C dalyje nurodytas klasifikavimas.

D. Tyrimo srities ribojimas

Tyrimo sritis apima visas ne jaunesnių kaip 15 metų amžiaus rezidentų vienadienes keliones ne įprastinėje aplinkoje. Duomenys apie jaunesnių kaip 15 metų amžiaus gyventojų keliones gali būti perduodami atskirai neprivaloma tvarka.

E. Periodiškumas ir pirmieji ataskaitiniai laikotarpiai

1. A dalyje nurodyti vienadienių kelionių rodikliai perduodami kiekvienais metais, atskirai informuojama apie kiekvieną praėjusių kalendorinių metų ketvirtį. Pirmojo ataskaitinio laikotarpio pradžia yra 2014 m. sausio 1 d.
2. B dalyje nurodyti vienadienių kelionių rodikliai perduodami kas treji metai, atskirai informuojama apie kiekvieną praėjusių kalendorinių metų ketvirtį. Pirmojo ataskaitinio laikotarpio pradžia yra 2015 m. sausio 1 d. Tik pirmuoju ataskaitiniu laikotarpiu duomenys perduodami neprivaloma tvarka.